

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

สื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์จัดได้ว่า เป็นสื่อเก่าแก่ที่สุดแขนงหนึ่งที่มีบทบาทและอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์เป็นอย่างมาก นอกจากเป็นสื่อที่คงทนถาวรแล้ว ข้อความที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ยังใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงได้อย่างดี โดยเฉพาะทางประวัติศาสตร์ นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ยังมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาสังคม โดยรายงานความเคลื่อนไหวในสังคม ภาระหน้าที่หลักของหนังสือพิมพ์จึงอยู่ที่การสื่อข่าวความเคลื่อนไหวจากจุดหนึ่งไปสู่สาธารณชน มีลักษณะเป็นสื่อของข่าวสาร นอกจากการรายงานข่าวแล้ว ยังประกอบด้วยคอลัมน์ความคิดเห็นอื่นๆ ส่วนมากเป็นทัศนะเกี่ยวกับสิ่งที่ประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม ส่วนคอลัมน์นี้ก็ถือเป็นส่วนประกอบส่วนหนึ่งของหนังสือพิมพ์ในการให้ความรู้และการวิเคราะห์แก่ผู้อ่าน หนังสือพิมพ์จึงเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ในสังคม มนุษย์เราทราบข่าวสาร เหตุการณ์และสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ว่าใกล้หรือไกลตัวได้จากหนังสือพิมพ์ โดยทั่วไปแล้วหนังสือพิมพ์มีระยะเวลาการออกในช่วงระยะเวลาสั้นๆ เป็นรายวัน หรือรายปักษ์ ลักษณะที่เด่นเฉพาะของหนังสือพิมพ์คือเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่ไม่ได้เย็บเล่มเหมือนหนังสือ นิตยสารทั่วไป (ดร.ณิ หิรัญรักษ์ 2529: 1)

หนังสือพิมพ์ทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการของสังคม มีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลให้โทษต่อผู้อ่าน จึงต้องมีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาการ ความคิด จิตใจ หนังสือพิมพ์เปรียบเสมือนเข็มทิศส่องทางให้แก่สังคม และเป็นกระจกสะท้อนสังคม (มาลี บุญศิริพันธ์ 2531: 4)

ในช่วงเวลาที่ผ่านมา ธุรกิจหนังสือพิมพ์ไทยได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว อันเป็นผลมาจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง จนเกิดกลุ่มผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์และผู้อ่านรุ่นใหม่ ในขณะเดียวกันการเติบโตอย่างรวดเร็วของธุรกิจหนังสือพิมพ์ก็ลดลง เนื่องจากต้นทุนการผลิตสูงขึ้นในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะค่ากระดาษ ค่าพิมพ์ ค่าจัดส่ง รวมทั้งต้นทุนด้านบุคลากรที่เพิ่มขึ้นหลายเท่าในช่วงที่ผ่านมา ขณะที่รายได้กลับเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง เนื่องจาก

โครงสร้างราคาขายที่ต่ำมาก และรายได้จากการโฆษณาซึ่งเป็นรายได้หลักก็เพิ่มขึ้นอย่างช้าๆ เนื่องจากมีสื่อใหม่ๆ เกิดขึ้นมากมาย

ผลที่เกิดขึ้นกับหนังสือพิมพ์ระดับชาติ ได้เกิดกับหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นด้วย หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นทำหน้าที่เสนอข่าวสารซึ่งเป็นเรื่องใกล้ตัว และมีผลกระทบต่อคนในท้องถิ่น มีลักษณะพิเศษคือ ความใกล้ชิดระหว่างผู้จัดทำกับผู้อ่าน นักข่าวหรือนักหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น มักรู้จักผู้อ่านดี รู้จักสถานที่ รู้จักท้องถิ่นดีกว่า เข้าใจปัญหาและความเป็นไปในท้องถิ่นดีกว่า หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจึงได้เปรียบ และสามารถนำเสนอเรื่องราวหรือประเด็นปัญหาในท้องถิ่นได้ดีกว่าหนังสือพิมพ์ระดับชาติ หรือหนังสือพิมพ์ส่วนกลาง สำหรับกลุ่มผู้อ่านที่เป็นคนในท้องถิ่น นอกจากผู้จัดทำจะรู้จักและใกล้ชิดกับผู้อ่านในท้องถิ่นแล้ว ผู้อ่านเองก็อาจรู้จักและใกล้ชิดกับผู้จัดทำ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นค่อนข้างมีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างไปจากหนังสือพิมพ์รายวันที่ออกในส่วนกลาง เริ่มตั้งแต่ระยะเวลาในการออก ความแตกต่างในเรื่องของขนาดหนังสือพิมพ์ ลักษณะการเสนอเนื้อหาในหน้าหนังสือพิมพ์ ปัจจุบันหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่วางจำหน่ายตามแผงหนังสือมีรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งในด้านระยะเวลาในการวางแผน โดยจัดทำเป็นรายวัน รายสัปดาห์ รายปักษ์ หรือรายเดือน แนวคิดหลักที่หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นต้องการนำเสนอ เช่น ข่าวสารในแนวธุรกิจ การเมือง หรือบันเทิง เป็นต้น (พิระ จิโรธกษ: 2536)

ธุรกิจหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในสังคมประชาธิปไตยที่แท้จริงนั้น ไม่แตกต่างจากธุรกิจประเภทอื่นคือมีเป้าหมายแสวงหากำไร ทำให้องค์กรอยู่รอดได้อย่างอิสระตามหลักเสรีภาพทางข่าวสาร เพื่อทำหน้าที่สื่อมวลชนในสังคมเสรีได้อย่างสมบูรณ์ โดยนำเสนอข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เป็นสื่อกลางเสนอความคิดเห็นระหว่างประชาชน รัฐบาลและหน่วยงานต่างๆ รวมถึงการเสนอข่าวสารอย่างเที่ยงธรรม หากปราศจากรายได้จากโฆษณาคงจะเป็นการยากที่หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจะอยู่รอด ทั้งทางธุรกิจและความเป็นสถาบันสาธารณะ ความสัมพันธ์ระหว่างโฆษณาที่มีต่อความอยู่รอดของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ความเป็นนักวิชาชีพหนังสือพิมพ์และทิศทางธุรกิจสื่อมวลชน การตัดสินใจของผู้ประกอบการและนักวิชาชีพหนังสือพิมพ์นั้น แสดงถึงระดับคุณภาพและความรับผิดชอบของผู้ประกอบการและนักวิชาชีพหนังสือพิมพ์ว่ามีมากน้อยเพียงใด การตระหนักถึงภาระหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นต่อสิทธิการรับข่าวสารของประชาชนว่ามีมากน้อยเพียงใด ระหว่างผลประโยชน์ทางธุรกิจกับผลประโยชน์ที่น่าเชื่อถือของสื่อจะอยู่จุดใด นับเป็นการท้าทายความสามารถในการบริหารจัดการหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น และความรับผิดชอบของนักวิชาชีพหนังสือพิมพ์ในยุคโลกาภิวัตน์ที่แข่งขันกันทางผลประโยชน์มากกว่าความเป็นธรรมทางสังคม (สมควร กวียะ: 2523)

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาการบริหารจัดการธุรกิจหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ในด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ทั้งในส่วนของปัจจัยภายใน ได้แก่ เรื่องของทุน แหล่งทุนสนับสนุนธุรกิจ เจ้าของผู้ประกอบการที่มีหลายรูปแบบในการบริหารองค์กร ตลอดจนลักษณะธุรกิจ รวมทั้งปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการจัดองค์กรหนังสือพิมพ์ ทั้งเรื่องของอิทธิพลการเมือง ภาวะเศรษฐกิจ การตลาด คู่แข่ง การโฆษณา ปัจจัยในเรื่องของเทคโนโลยีที่นำเข้ามาใช้เพื่อเสริมความรวดเร็ว ประสิทธิภาพการผลิต รวมทั้งการศึกษาของประชาชนที่ผลักดันให้ยอดขายหนังสือพิมพ์ขยายตัวหรือลดลง โดยเฉพาะผู้อ่านที่เป็นเป้าหมายของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ที่จะส่งผลต่อการจัดทำเนื้อหา เพื่อสนองความต้องการอย่างหลากหลาย รวมทั้งปัจจัยภายนอกด้านกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการละเมิดสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลในการเสนอข่าวต่อสาธารณชน

ปัจจุบัน แม้ว่าแนวโน้มของผลกำไรของธุรกิจหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจะลดลง เนื่องจากต้นทุนการผลิตสูงขึ้นและการแข่งขันที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากสื่อใหม่ๆ และปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการธุรกิจหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมากมายที่ผู้ประกอบการหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจำเป็นต้องมีการปรับกลยุทธ์องค์กร เพื่อให้ธุรกิจอยู่รอดในสภาวะการแข่งขันที่รุนแรงจากสื่อประเภทต่างๆ จังหวัดลำปางเป็นจังหวัดที่สำคัญแห่งหนึ่งของภาคเหนือ โดยมีสำนักพิมพ์หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่ดำเนินธุรกิจมานานกว่า 50 ปี จำนวนหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในจังหวัดลำปางมี 11 ฉบับ เมื่อเทียบกับจังหวัดใกล้เคียงที่มีขนาดใหญ่กว่า เช่น จังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย แต่กลับมีจำนวนหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในจำนวนที่น้อยกว่า เพราะเหตุใดจึงทำให้ผู้ประกอบการวิชาชีพนี้ในจังหวัดลำปางจึงยังคงยืนหยัดอยู่ได้ ทั้งนี้เป็นเพราะธุรกิจหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นให้ผลประโยชน์ทางธุรกิจที่น่าพึงพอใจหรือไม่ หรือเป็นเพราะความรักในวิชาชีพและความรับผิดชอบต่อสังคม โดยสามารถแสดงบทบาทและทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในสังคมเสรีได้

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาเหตุปัจจัยดังกล่าวว่า การบริหารจัดการธุรกิจหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในจังหวัดลำปางมีการบริหารจัดการอย่างไร ปัจจัยภายในและภายนอกองค์กรของสำนักงานหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมีส่วนช่วยให้การบริหารจัดการหนังสือพิมพ์ประสบผลสำเร็จหรือไม่ อย่างไร

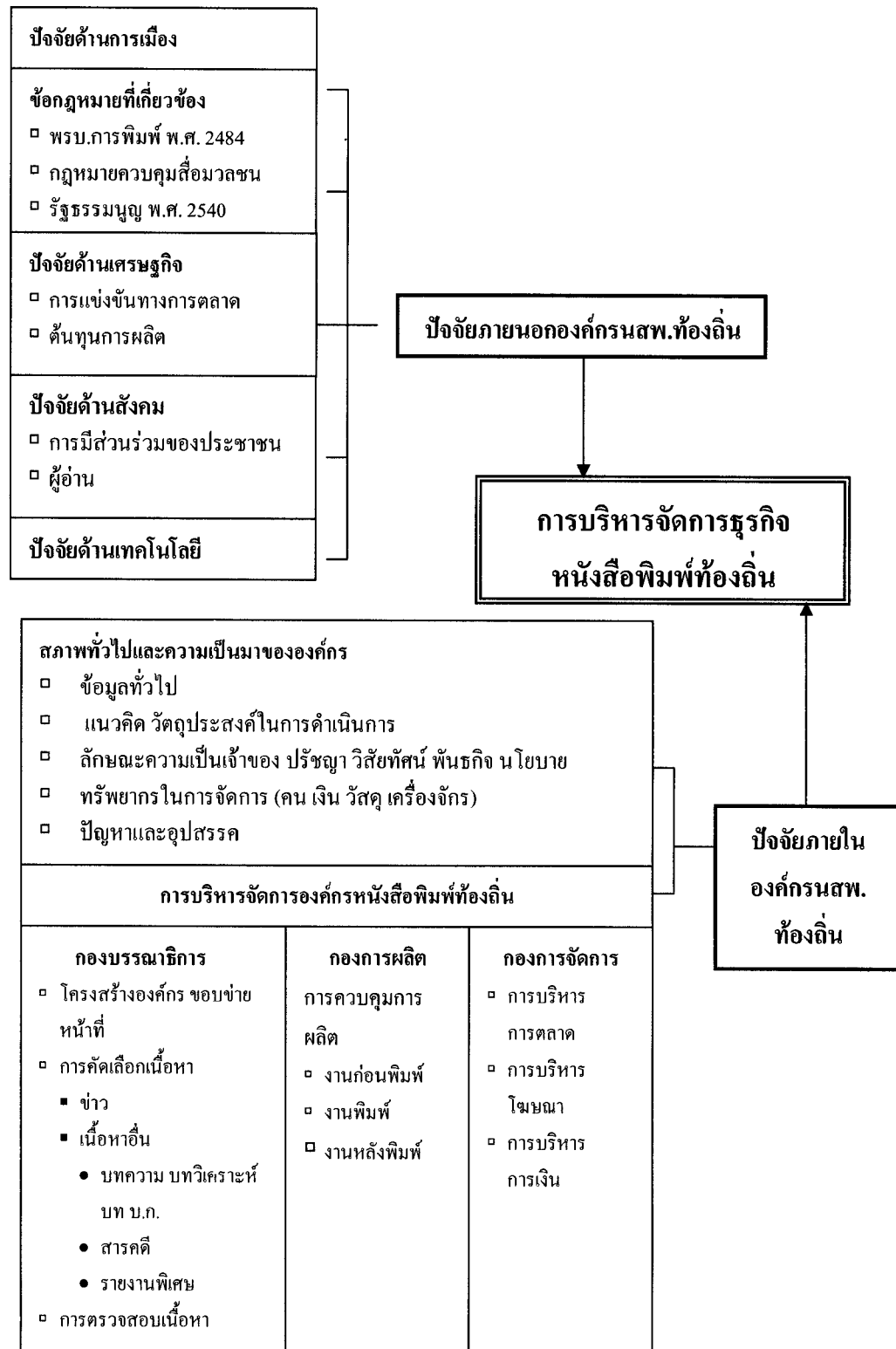
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยภายในองค์กรหนังสือพิมพ์ที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการธุรกิจหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในจังหวัดลำปาง

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยภายนอกองค์กรหนังสือพิมพ์ที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการธุรกิจหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในจังหวัดลำปาง

2.3 เพื่อศึกษาลักษณะการบริหารจัดการธุรกิจหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในจังหวัดลำปาง

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้ศึกษาองค์กรหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในจังหวัดลำปาง ทั้งรายสัปดาห์ ราย 15 วัน และรายเดือน จำนวน 10 ฉบับ จากจำนวนหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในจังหวัดลำปางทั้งหมด 11 ฉบับ หนังสือพิมพ์ที่ศึกษา ได้แก่ หนังสือพิมพ์ลำปางนิวส์ หนังสือพิมพ์แมงมูม หนังสือพิมพ์ลานนาโพสต์ หนังสือพิมพ์สะกิดข่าว หนังสือพิมพ์ตะเบรค หนังสือพิมพ์อาณาจักรเหนือ หนังสือพิมพ์สัจจชาติไทย หนังสือพิมพ์ลำปางเศรษฐกิจ หนังสือพิมพ์ประชาชน และหนังสือพิมพ์เอกราช ทั้งนี้เป็นการศึกษาที่เน้นการบริหารจัดการธุรกิจหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในจังหวัดลำปางเท่านั้น

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 การบริหารจัดการธุรกิจหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น หมายถึง การดำเนินกิจการของธุรกิจหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในจังหวัดลำปาง โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องคือปัจจัยภายในองค์กรและปัจจัยภายนอกองค์กร

5.2 ปัจจัยภายในองค์กรหนังสือพิมพ์ หมายถึง สภาพทั่วไปและความเป็นมาขององค์กร ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปขององค์กร แนวคิด วัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจการธุรกิจหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ลักษณะความเป็นเจ้าของ ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย ทรัพยากรในการจัดการ ปัญหาอุปสรรค ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการธุรกิจหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

5.3 ลักษณะการบริหารจัดการ ได้แก่ การบริหารจัดการในกองบรรณาธิการ กองการผลิต และกองการจัดการ

5.4 ปัจจัยภายนอกองค์กรหนังสือพิมพ์ หมายถึง ปัจจัยด้านการเมือง กฎหมาย เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการธุรกิจหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

5.5 ความสำเร็จในการบริหารจัดการธุรกิจหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น หมายถึง ผลที่ผู้ประกอบการหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในจังหวัดลำปางคาดหวัง ได้แก่ การแสวงหากำไร และความรับผิดชอบต่อสังคม

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ทำให้ทราบปัจจัยภายในและภายนอกองค์กรหนังสือพิมพ์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการธุรกิจหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น โดยสามารถนำผลการศึกษาที่ได้ไปประยุกต์ใช้ เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

6.2 ผู้เกี่ยวข้องและผู้สนใจสามารถพัฒนาการบริหารจัดการธุรกิจหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นให้ประสบผลสำเร็จตามที่ต้องการมุ่งหวัง ได้มากยิ่งขึ้น

6.3 เป็นประโยชน์ต่อองค์กรและสถาบันการศึกษา ในการเรียนการสอนด้านการบริหารจัดการธุรกิจหนังสือพิมพ์